

ADVOKATERNA LENA ISAKSSON & ULF HOLST AB

Advokat Ulf Holst
Bitr jur Siw Hendriks

Advokat Lena Isaksson

Högsta Domstolen

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 12

INKOM: 2022-08-15
MÅLNR: B 5074-22
AKTBIL: 2

ÖVERKLAGANDESKRIFT

Klagande	Häktad , Karl Olof Verner Wiberg, 19780128–7835 Sveagatan 23 A 842 33 Sveg
Ombud och offentlig försvarare	Advokat Ulf Holst Advokaterna Lena Isaksson & Ulf Holst AB Rådhusplanaden 5 A 903 28 Umeå
Motparter åklagare	Kammaråklagare Stina Sjöqvist Kammaråklagare Ida Annerstedt Åklagarkammaren i Sundsvall
Motparter målsägande	1. Dödsboet efter Malin Lindström c/o Advokatfirman Vedin och Thors AB Strandgatan 15 891 39 Örnsköldsvik 2. Inez Lindström Strandgatan 12 G 891 33 Örnsköldsvik 3. Rune Lindström Samma adress som nr 2 Ombud för nr 1 och målsägandebiträde för nr 2 och nr 3 Advokat Marie Thors samma adress som 1
Saken	Mord m.m.
Överklagad dom	Meddelad av Hovrätten för nedre Norrland 2022-07-19 i mål nr B 852–22

Såsom offentlig försvarare och ombud för Olof Wiberg, nedan Olof, får jag ansöka om prövningstillstånd och överklaga ovannämnd dom med

Advokat Ulf Holst
Rådhusplanaden 5 A
903 28 Umeå

Telefon 090-18 44 44
Fax 090-18 44 49
Mobil 070-52 52 387

e-post advokat@ulfholst.se
hemsida www.advokatulfholst.se

Innehar F-skattsedel
org. nr 556576-6796
Bankgiro 5281-3151

I kontorsgemenskap med Advokat Ann Bergström AB

YRKANDEN

Att Högsta domstolen, med ändring av ovan nämnda dom, måtte

- ogilla åtalet för mord,
- undanröja ådömd påföljd,
- undanröja förordnandet om avgift till brottsofferfonden,
- ogilla respektive målsägandes skadeståndstalan samt
- försätta Olof på fri fot efter kommande överläggning.

I andra hand yrkas straffflindring och jämkning av räkntan på skadestånden.

GRUNDER OCH OMSTÄNDIGHETER I SAK

Malinmordet

Den bakomliggande gärningen är det mer än 25 år gamla mordet på 16-åriga Malin Lindström från Örnköldsvik. Malin försvann efter en bussresa till det näraliggande samhället Husum, dit Malin åkte för att träffa en klasskamrat. När klasskamraten kontrollerade bussen under dess återresa från ändhållplatsen fanns Malin inte på bussen. Polisen misstänkte snabbt att ett brott kunde ligga bakom försvinnandet och en stor sökinsats genomfördes. Polisen gick ut medialt mycket tidigt och medierna hakade på. Men allt var resultatöst ända till ca sex månader efter försvinnandet. Då, efter vintern, påträffades Malins kropp.

Det massmediala intresset hade varit stort under vintern och blev naturligtvis än större efter kroppens påträffande. Under den följande polisutredningen, vilken blev lång - åtal väcktes först mer än ett år efter kroppens påträffande – var "Malinmordet" ett sedan länge myntat och välkänt begrepp även på riksplanet.

Medieintresset stegrades än mer under rättegångarna och den friande hovrättsdomen medförde att "Malinmordet" aldrig heller har falnat i medierna under hela den långa tid som härefter har följt. Brottets karaktär, brottsoffret och den stora mediala förvåning som följde på den friande domen har naturligtvis varit de viktigaste omständigheterna härför men också den kittlande vetskapen att det har funnit ett DNA-spår som kanske i en framtid kan analyseras och avslöja vad som hänt.

DNA-spåret har analyserats men man kan knappast påstå att det har avslöjat sanningen bakom Malins död. Hovrätten konstaterade 1998 att man inte kunnat fastställa när eller var Malin bragts om livet, var, när eller hur hon övermannats, hur eller när hon förts till fyndplatsen eller om det varit en eller flera personer inblandade i hennes försvinnande och död. Inte heller har den exakta dödsorsaken kunnat fastställas och något mordvapen har inte påträffats. Alla dessa brister i kunskapsläget kvarstår även efter DNA-spåret och hovrätten konstaterar i den nya domen att utfallet återigen skulle bli en friande dom om man tillämpade samma modell och struktur för bevisvärderingen som i 1998 års dom, trots det nya beviset.

Malinmordet är unikt på flera sätt. Den synnerligen långa tid som gått mellan brott och dom är närmast unikt redan det och väcker en rad frågor på hur man nu ska se på, bland annat, bevisningen, straffmätningen och skadeståndsskyldigheten. Men härtill kommer att den nu överklagade domen är resultatet av att Högsta domstolen beviljat resning till nackdel för frikänd, något i sig mycket ovanligt, och att man gjort detta mer än tio år efter det att gärningen skulle ha varit preskriberad mot Olof, om han inte blivit åtalad och delgiven stämningsansökan redan år 1998. Något sådant kan knappast ha inträffat tidigare och resultatet är alltså att den person som borde varit skyddad både av den laga kraftägande friade domen och att preskriptionstiden sedan länge löpt till ända nu i stället har dömts till ett långt fängelsestraff.

Två gånger redan har Malinmordet varit uppe i Högsta domstolen. Förutom när resning beviljades också när frågan om kroppsbesiktning avgjordes, Högsta domstolens beslut 2021 05 31, mål Ö 6057–20, ett avgörande som slog fast att brottet inte var preskriberat trots att den som åklagaren ville kroppsbesiktiga endast var 18 år vid misstänkta brottet men också att kroppsbesiktning nekades åklagaren i brist på klart lagstöd.

Utredningen tog dock mycket snabbt en ny vändning. Inom bara ett fåtal dagar kunde polisen upptäcka två av varandra oberoende biologiska spår från Olof, bevarade på olika vis från den gamla, ursprungliga, utredningen och NFC kunde lika snabbt konstatera en överensstämmelse. Ny förundersökning inleddes och resningsansökan gjordes.

Högsta domstolen hade ju redan i beslutet om kroppsbesiktning slagit fast att gärningen inte var preskriberad mot Olof, trots femtonårig preskriptionstid. I beslutet om resning valde Högsta domstolen att bevilja sådan och verkar inte på allvar ha prövat resningsinstitutets fakultativa karaktär. Även om en lag-teknikalitet hade upphävt preskription så kunde domstolen ha prövat om inte grunderna för preskription – vilka ju alltså förelåg – talade emot resning. I resningsbeslutet konstaterar Högsta domstolen också att de biologiska spår från Olof som nu analyserats rätteligen skulle ha förstörts för länge sedan men att detta är utan betydelse med hänvisning till den fria bevisföringen och bevisprövningen vi tillämpar i svensk rätt. I en annan rättsstat, mer tillämplande "the rule of law", skulle bevisningen antagligen inte ha tillåtits.

Malinmordet är unikt! Det finns så många frågor vilka behöver belysas. Rättegången i hovrätten följdes ingående av media och den dom som följde diskuteras redan inom den juridiska världen. Det nya beviset, vilket Högsta domstolen ansåg avgörande vid beviljande av resning, har bara prövats i en enda instans och det rimliga är att målet slutligt kommer till avgörande i Högsta domstolen.

Det hör till bilden att den resta domen har varit utförligt refererad i RH-serien och har ofta åberopats i indiciemål trots att domen både är gammal och endast en "hovrättsdom". Många menar att bevisstrukturen och bevisvärderingen enligt den resta domen har varit något av en lärobok i hur man hanterar indiciemål. Nu frångår samma hovrätt helt den tidigare modellen och uttalar t o m att utgången nu skulle blivit densamma som 1998 om man tillämpade samma struktur och modell för bevisprövningen som då. Är det nu så att vi ska ompröva bevisprövningen i indiciemål så bör det vara efter det att Högsta domstolen givit oss ett prejudikat.

Bevisvärderingen

Hovrättens bevisvärdering är anmärkningsvärd av flera skäl. Dels tolkar man den väsentligaste bevisningen felaktigt på ett uppseendeväckande sätt dels söker man bevisa kraften i den totala bevisningen utifrån ett sannolikhetsresonemang, uppenbarligen hämtat från professor Christian Dahlmans teorier, i sin tur byggande på Bayes teorem och av Dahlman kallad för Bayesiansk metod. Sådan bevisvärdering är, enligt min mening, kontroversiell och saknar stöd i tidigare praxis från Högsta domstolen.

Hovrätten har utförligt redovisat tidigare domar vad gäller deras respektive bevisvärdering och också Högsta domstolens beslut att bevilja resning till nackdel för frikänd. Man har till och med tagit in dessa domar och beslut som bilagor till den egna domen. Man citerar särskilt Högsta domstolens beslut att det nya beviset inte ger något svar på frågorna om hur och när Malin Lindström berövades livet, men att det medför att flera av de omständigheter och bevis som åberopades i hovrätten får en annan betydelse. Mot den bakgrunden får det enligt Högsta domstolen anses sannolikt att Olof Wiberg skulle ha dömts för mordet på Malin Lindström om den nya bevisningen hade åberopats i rättegången. Hovrätten konstaterar på flera ställen i domen att bevisningen i övrigt, alltså bortsett från den nya DNA spåret, i allt väsentligt har varit densamma som vid det tidigare prövningarna. I ett sådant läge och med Högsta domstolens motiverade beslut måste det ha varit mycket svårt för hovrätten att på allvar överväga annan utgång i målet än att Olof måste dömas.

Var klev Malin av bussen?

Frågan är av mycket stor betydelse. Eftersom vi vet att Olof lämnat sitt hem och promenerat Bruksvägen norrut så hänger åtalet på att även Malin gått samma väg, i Olofs närhet. Härigenom har Olof, i så fall, haft möjlighet att närma sig Malin och därmed också möjlighet att utföra den åtalade gärningen. Detta misslyckades åklagaren att bevisa i den resta domen och därmed brast, enligt hovrätten, en inte oviktig länk i åklagarens bevisning med frikännande dom som slutlig följd

Hovrätten resonerar sig fram till att omständigheterna talar för att Malin klev av bussen vid hållplatsen Linaplatån med en inte obetydlig styrka. Detta efter att ha resonerat och värderat bevisning under flera sidor i domen. Tyvärr har hovrätten inte tagit med tillhörande bilaga till tidigare hovrättsdomen utvisande var passagerarna i bussen sannolikt har suttit, Bilaga C till tidigare hovrättsdomen, bifogas.

Redan denna skiss visar tydligt hur osannolikt det är att inte någon av de passagerare som suttit runt omkring Malin skulle ha märkt om hon steg av bussen vid en tidig hållplats i Husum. De andra passagerarna är alla Husumbor vilka känner varandra i hög utsträckning. Endast den unga flickan, Malin, har stuckit ut som främmande. Malin har frågat Siv Andersson, vilken suttit snett bakom Malin, var man har befunnit sig i samband med att bussen lämnade E 4 och började färdas Bruksvägen mot Husums samhälle. Av det kan man dra slutsatsen att Malin var uppmärksam och många av de runt omkring sittande har också lagt märke till Malins fråga och det svar hon fick. Redan detta utesluter att Malin kan ha klivit av på Linaplatån. Hon skulle omöjligen ha kunnat lämna bussen obemärkt på den hållplatsen.

Härtill kommer vittnesmålet från Ann-Marie Wiklund (tidigare Norberg). Ann-Marie är helt döv och hon hade vid tillfället ansvaret för sina tioåriga tvillingpojkar i en trafiksituation som är lite besvärlig eftersom busshållplatsen ligger strax efter en ganska tvär kurva. Eftersom Ann-Marie inte hör någonting måste hon använda synen desto mer. Hon har haft att korsa vägen tillsammans med sina barn och har naturligtvis varit mycket uppmärksam på både trafik och annat i hennes närmaste omgivning. Hon är mycket säker på att Malin inte klivit av på samma hållplats som Ann-Marie. Att, som hovrätten gör, spekulera i att Malin skulle ha gått bakåt är inte motiverat. Bakåt finns bara ett dike och villatomter.

Ann-Marie har lagt märke till att Olof redan börjat gå Bruksvägen norrut i samband med att hon ser sig omkring för att korsa Bruksvägen. Det är en ny och mycket viktig upplysning, men inte av den anledning som hovrätten beskriver. Busshållplatsen befinner sig nämligen efter Olofs fastighet, sett i bussens färdriktning, och det finns därför ingen möjlighet för Malin att ha hunnit börja en egen promenad efter Bruksvägen före Olof eller ens samtidigt som denne. Ann-Marie Wiklund är mycket säker på sina iakttagelser att Malin inte har stigit av på Linaplatån.

Lika säker är vittnet Agneta Johansson som ensam kliver av på den efterföljande hållplatsen; Ö-kiosken. Och dessa vittnen har varit lika säkra hela tiden vilket framgår av tidigare domar.

Alldeles bredvid Malin har Svea Kassman suttit. Hon har arbetat på bank i Husum och har en enastående personkännedom. Så som hon har varit placerad menar hon själv att det är närmast omöjligt för Malin att kunna lämna hennes plats så länge Svea suttit kvar där hon satt utan att Svea skulle ha märkt det. Hon har uttryckt sig med ord såsom att hon i sådana fall måste ha krupit från sin plats. Svea Kassman satt kvar länge på bussen. Svea kunde inte höras på nytt i hovrätten eftersom hon tyvärr avlidit. Hon har dock hörts vid många tillfällen i olika sammanhang och dessa uppgifter har åberopats. Hennes berättelse har varit konstant, trovärdig och tillförlitlig.

Även Gunilla Westerlund, vilken befunnit sig direkt bakom Malin, har förklarat i polisförhör att hon är nästan säker på att flickan satt kvar på bussen när hon själv klev av vid torget.

Om ingen har sett en person lämna bussen så måste rimligen den mest logiska och naturliga förklaringen vara att då satt väl personen kvar. Det är också det troligaste i vårt fall.

Hovrättens resonemang att man finner det osannolikt att Malin ska ha suttit kvar på bussen när denna passerade Konsum är direkt felaktigt. Malin har beskrivits som att hon satt ihopsjunken. Hon har inte heller varit särskilt lång och uppenbarligen något blyg. Som framgår av skissen satt Malin alltså längst ut på vänstersidan i bussen. Konsum har legat efter vägens högra sida. Konsumbutiken finns inte kvar idag men det hus där butiken var inrymd ligger inte i centrum av Husum och är inte på något vis karaktäristisk för att vara en butik. Idag inrymmer lokalen en pizzeria och exakt hur Konsumbutiken var skyltad 1996 framgår inte av någon utredning. Men det förefaller långt mer sannolikt att Malin kan ha undgått att man faktiskt stannat vid en lantlig Konsumbutik än att hon absolut skulle ha uppfattat detta.

Det hör till bilden att Malins kamrat, Jenny, och hennes mamma inte kontrollerade bussen när den passerade första gången. Det troliga är att Malin satt kvar på bussen ända fram till ändhållplatsen, Husums idrottsplats. När det där blev ett något längre stopp har Malin känt sig tvungen att lämna bussen och när bussen herefter kontrollerats av kamraten och hennes mamma så har Malin redan klivit av. På idrottsplatsen eller i närheten har hon på okänt sätt övermannats och den troligaste förklaringen är väl att en bil på något sätt har varit inblandad, vilket för övrigt överensstämmer med polisens ursprungliga teori. Ett sådant scenario stämmer väl överens med iakttagelser av en ung flicka som kan vara Malin gående efter den så kallade Sandviksvägen (vittnen; Majvor Åström, Sture Åström, Louise Nordlund).

Men det finns flera andra sätt att angripa hypotesen om att Malin ska ha klivit av på Linaplatån. Hovrätten förevisades en film av åklagaren utvisande bussens färdväg från det att bussen lämnade E4 och hela Bruksvägen fram till de aktuella hållplatserna. Man kunde då konstatera att den inledande delen av Bruksvägen, ända fram till hållplatsen Linaplatån, utgörs av ren landsbygd. I anslutning till hållplatsen Linaplatån finns det villor men ingenting som ens påminner om någon offentlig byggnad, servicebyggnad eller butik. Så varför skulle hon kliva av här? Om hon har varit osäker; varför har hon inte frågat på nytt? Hon har ju redan brutit isen och vågat fråga en gång.

Kan hon ha lurats att kliva av på skylten "Husum" vilken passeras strax innan hållplatsen Linaplatån? Nej, Malin är 16 år och uppfödd i Örnsköldsvik. Hon vet att Husum är ett samhälle och inte några enstaka villor och hon har blivit upplyst om att hon ska till en Konsumbutik. Så det finns helt enkelt inte någon sannolikhet för att hon ska ha klivit av vid Linaplatån.

Om hon skulle ha klivit av vid Ö-kiosken då?

Åklagaren har förevisat foto på kiosken efter ombyggnationer och ifrågasatt om Malin kan ha misstagit kiosken för en Konsumbutik. Men tydligen har denna kiosk byggts om i omgångar. År 1996 var den tämligen blygsam. Men samma frågor inställer sig på nytt. Varför har hon inte frågat någon på bussen innan hon kliver av? Och om hon nu ändå klev av och upptäckte att hon gjort ett misstag; varför gick hon inte in på kiosken och frågade? Oavsett om man är blyg och försiktig så behöver man inte känna någon blygsel eller rädsla för att fråga i en kiosk. Men om hon nu ändå inte vågade det; varför påbörjar hon i sådana fall en promenad tillbaka, motsatt bussens färdriktning? Det är ju den enda del av Husum som hon, genom bussresan, känner till och där vet hon ju att det inte ligger någon Konsumbutik.

Vanlig logik talar starkt emot teorin att Malin klivit av vid någon av hållplatserna Linaplatån eller Ö-kiosken.

Teorin om att Malin klev av vid Linaplatån eller Ö-kiosken är märklig så tillvida att polisen faktiskt redan i förundersökningen har motbevisat den. Om Malin klev av vid Linaplatån så bör klockan då ha varit cirka 13.42, vilket framgår i förundersökningen sid 140. Polisen har mätt upp promenadtider vilka redovisas på sid 142 i förundersökningen och kommit fram till att promenadtiden från Linaplatån till Industrivägen är cirka 12 minuter 20 sekunder. Malin bör alltså ha passerat Industrivägen under sin promenad efter bruksvägen omkring kl. 13.54.

Bo Berggren har inte köpt någon tidning på Ö-kiosken så som antecknats i hovrättens dom. Detta sakfel är direkt anmärkningsvärt. Berggren köpte sin tidning på OK och kvittot från den transaktionen är stämplat 14.01. Kassatiden har kontrollerats och är korrekt. Berggren har förklarat att han inte stannade kvar i något socialt sammanhang utan lämnade OK relativt snart efter köpet. Vid kontroll med busstiderna, sid 195 i förundersökningsprotokollet, kan man bestämma körtiden för bussen från OK till Industrivägen till 6 minuter och 5 sekunder. Berggren har i förhör uppgett att han provkört sträckan och också uppskattat körtiden till cirka 6 minuter.

Om Berggren lämnat OK kl. 14.02 bör han alltså ha passerat Industrivägen omkring kl. 14.08. Därmed får vi en differens på när Malin bör ha passerat Industrivägen respektive Berggren har gjort samma sak på ca 14 minuter. 14 minuter översatt till snabb promenadtakt torde motsvara ungefär 1,5 km. Då ska hållas i minne att hela sträckan mellan Linaplatån och E4 är cirka 2 km. Det finns inget i utredningen som tyder på att den person som åklagaren menar är Malin ska ha gått anmärkningsvärt sakta efter Bruksvägen och om så vore så faller ju hela teorin om att hon gått parallellt med Olof. Dessutom; om hon klivit av vid Ö-kiosken så kan hon ju omöjligtvis ha gått parallellt med Olof, vilken ju redan påbörjat sin promenad norrut i samband med att bussen passerade Linaplatån, (Ann-Marie Wiklunds vittnesuppgifter).

Slutsatsen är att Malin inte klev av på Linaplatån och att Berggren har sett en annan person. Man kan göra samma matematiska beräkning utifrån att Malin ska ha klivit av vid Ö-kiosken och det blir även då betydande tidsskillnad.

Slutligen faller teorin med konstaterandet att ingen på ett trovärdigt och tillförlitligt sätt har identifierat Malin på Bruksvägen. Tingsrätten hänger upp bevisvärderingen i den här delen av domen på Bo Berggren. Just hans vittnesmål är bevarat ordagrant eftersom jag själv begärde en utskrift under pågående hovrättsförhandling år 1998. Anledningen till detta var att jag bedömde Berggrens vittnesmål som så dåligt att jag ville poängtera det genom att ordagrant kunna citera detta i min slutplädering. Lägg särskilt märke till hur Berggren påstår sig göra observationer och identifikation i en backspegel som han i tidigare polisförhör sagt var riktade på ett sådant sätt att det inte gick att se i dem. Lägg också märke till att det fanns en bild på Malin redan i tidningen måndagen den 25 november.

Kurt Andersson har aldrig identifierat Malin. När han nu skulle höras, 24 år senare, så utgick han visserligen ifrån att det måste ha varit Malin men i det fortsatta förhöret och med åberopande av tidigare uppgifter stod mycket klart att Kurt Andersson aldrig har gjort en sådan identifikation.

Bevisläget i frågan var Malin lämnade bussen har inte varit bättre för åklagaren i nu överklagad dom än det var i den resta domen. Det har i stället varit sämre, främst med tanke på Ann-Marie Wiklunds nya uppgift. Inte heller kan man, på grund av det nya beviset, göra en annorlunda bevisvärdering i just denna fråga; var Malin lämnade bussen.

Slutsatsen från den resta domen ligger fast: "Det anförda- som innebär att åklagaren inte kunnat visa att Olof Hörning den 23 november 1996 befunnit sig i närheten av Malin Lindström på Bruksvägen- medför att en inte oviktig länk i åklagarens bevisning brustit." (domen sid 24)

Dödsorsak

Trots att rättsläkaren inte kunnat fastställa dödsorsaken tycker sig hovrätten kunna dra slutsatsen att det är visat att Malin Lindström bragts om livet av en annan person genom stickande våld, sidan 13. Varifrån har man fått den insikten? Tycker man sig ha större expertkompetens än rättsläkaren? Det har man rimligen inte.

Utredningsläget är sådant att vi inte vet den exakta dödsorsaken och därmed inte heller vilket händelseförlopp som ligger bakom hennes död. Redan härigenom är det svårt att förstå hur hovrätten tycker sig kunna fastslå att denna okända gärning ska rubriceras som mord. Varför är dråp uteslutet eller rent av vållande till annans död?

Den liknande tejen

Hovrätten menar att förekomsten av en synnerligen vanlig eltejp hos Olof har ett visst bevisvärde i förhållande till åtalet. Detta antagligen grundat på att tejen varit undangömd. Den naturliga frågan borde väl i stället ha varit hur sannolikt det är att en gärningsman väljer att behålla en tejp som han använt för att binda sitt offer. Det bör också påpekas att i de undanstopgade plastpåsar har funnits saker som en glasskopa, en mopedmotorpackning och flera andra föremål som knappast har behövt döljas.

Teckningar

Hovrätten har citerat tingsrättens tidigare dom där man påpekat Olofs intresse för udda sex och framhållit bilder med kvinnor med stora bröst. I det sammanhanget bör väl påpekas att Malin inte har haft stora bröst.

De blå viskosfibrerna

SKL uttalar att frågan huruvida de tre påträffade fibrerna kommer från Malins tröja eller en annan liknande tröja eller ett helt annat plagg måste hållas öppen. Detsamma gäller beträffande frågan om fibrerna är resultatet av en direkt eller indirekt överföring. Tingsrätten ansåg på sin tid att man trots detta uttalande kunde slå fast att fibrerna kom från Malins tröja. Hovrätten är något försiktigare i överklagade domen men menar ändå att man... "bedömer att bevisvärdet (beviskraften) av detta fiberspår ensamt är av mycket stor betydelse, trots att det med säkerhet inte gått att fastställa att det faktiskt härrör från Malin Lindströms tröja. Tillsammans med andra omständigheter utgör detta fynd en mycket viktig beståndsdel vid en samlad och slutlig bedömning." Det måste väl ändå anses som en mycket långtgående slutsats utifrån det underliggande vetenskapliga uttalandet. Detta talar inte alls om att något med säkerhet gått att fastställa eller inte utan säger, tvärtom, att frågan måste "lämnas öppen". Man når inte ens det svagaste skalsteget "talar för". Men, förutom ovanstående, beträffande viskosfibrerna gör hovrätten en ordentlig tankekur när man senare talar om samverkande bevisning.

Det nya DNA-spåret

Den analyserade spermafläcken visar att Olof har varit i direktkontakt med Malins jeans vid något tillfälle, oklart om Malin varit i livet eller inte. Det har rört sig om ett fåtal spermier, därav problemet med att inledningsvis göra en analys. Spåret har ingen direkt bäring i förhållande till åtalet som ju avser mord men det är naturligtvis ett starkt indicium och utvisar, som ovan angivits, att Olof har varit i närkontakt med Malins kläder. Kläderna verkar inte ha avlägsnats från henne så slutsatsen blir att Olof varit i närkontakt med Malins kropp, levande eller död.

Men därmed har ju bevisvärdet av de tre viskosfibrerna också helt raderats. Beviskraften beträffande det blå fibrerna sammanhänger ju med att dessa ska visa att Malin och Olof har varit i varandras närhet. Men det beviset behövs ju inte längre. Det är ju nu bevisat genom DNA spåret. De tre fibrerna och DNA-spåret är inte samverkande bevisning utan det korrekta är att fibrerna nu har blivit en onödig bevisning och inte ska tillmätas något bevisvärde över huvud taget. Det som redan är fullt styrkt och bevisat behöver inte bevisas igen.

Väska och röd borste

Detsamma gäller Olofs uppgifter i polisförhör där han talat om en väska och en röd borste, omväxlande orange borste, omväxlande röd kam omväxlande röd borste med svarta piggar. Men förutom den kritik som måste riktas mot det aktuella förhöret, där försvaret mycket tydligt har visat att utredande polismän på alla sätt försökte undanhålla den misstänkta tonåringen hans advokat och där hovrätten tidigare mycket tydligt underkände förhöret såsom ett av de få sammanfattande förhören bland ett mycket stort antal utskrivna i dialogform så måste nu konstateras att om Olof varit i närkontakt med Malins kropp så bör han ha haft mycket stora möjligheter att också se vilka tillhörigheter hon har haft, däribland väska och borste. Även denna bevisning tappar alltså åtskilligt i värde.

Övrig bevisning

Det kan konstateras att hovrätten underkänner bevisvärdet i den så kallade GOOP-teckningen ävensom rekonstruktionen, till skillnad från tidigare tingsrättsdom.

Sammanfattning av bevisläget innan tilltalads berättelse

Hovrätten konstaterar uttryckligen, sidan 12, att med den av hovrätten tidigare använda metoden ska alltså hovrättens förra dom, trots den nytillkomna bevisningen nu knappast kunna ändras. Det konstaterandet måste anses direkt uppseendeväckande i domskäl som så småningom leder till fällande dom. Och hovrätten gör alltså detta uttalande trots att man – felaktigt – anser det visat att Malin och Olof gått parallellt med varandra efter Bruksvägen och trots att man – felaktigt – tycker sig kunna fastslå dödsorsaken.

Olofs berättelse

Rätten upprepar flera gånger att Olofs berättelse är osannolik och anpassad till utredningsläget. I det ligger att åklagaren inte har lyckats motbevisa den. Olofs berättelse är alltså en alternativ hypotes och målet är fortfarande av indiciekaraktär eftersom spermafläcken inte är bindande bevisning i förhållande till åtalad gärning. Rätten ägnar mycken möda åt att ändå förklara Olofs berättelse så osannolik att den kan lämnas utan avseende men jag menar att det försöket lyckas dåligt.

Olof väljer att berätta eftersom det nu har kommit fram ytterligare ett indicium mot honom i själva skuldfrågan. Så visst har han anpassat sitt berättande efter utredningsläget. Men det är också naturligt och ingenting som kan användas emot honom. Han har själv bedömt att han inte har haft anledning att dra in andra personer förrän det nu har uppenbarats att hans spermier har återfunnits på Malins jeans. Huruvida han har fått en förklaringsböda beträffande detta kan diskuteras men Olof har uppenbarligen ansett så.

Att tonårsskillar ibland onanerar tillsammans torde vara välbekant. Att tonåriga killar i grupp kan utveckla kriminella handlingar är också känt. Olof har beskrivit hur han kommit med i den här gruppen på grund av sitt eget knivintresse och att han därefter tillåtits hänga med de lite större grabbarna om än som deras springschas. De tre andra personerna har uppenbarligen känt varandra en tid och vilka umgängesvanor de har skaffat sig har varit obekant för Olof. Varför han introducerades i onanin vet han inte men han utgick ifrån att det var en del av övrigas samvaro. Att killarna tillsammans fantiserat om kvinnor och ritat olika sexuella teckningar med tvångslag kan inte anses osannolikt och med hänsyn till att de andra tre höll på med värre olagliga handlingar än förbjudna knivar så är det fullt naturligt att Olof inte ville skylta med sitt nya umgänge.

Man umgicks under en förhållandevis kort period och umgänget bröts efter det att övriga misstänkte att Olof inte skulle klara av att hålla tyst. Han utsattes för grov misshandel och hovrätten kunde ha kostat på sig att redovisa den rättsmedicinska undersökning som gjorts av Olof och som utvisar att han har skador på sin penis, vilka enligt vittnesförhöret med rättsläkaren är förenliga med den misshandel han beskrivit. I vittnesmålet med Olofs kusin Per, åberopad av åklagaren, blev Per tvungen att tillstå att Olof på ett omotiverat sätt vid något tillfälle valt att behålla kläderna på, något som Olof har förklarat med att han ofta har varit blåslagen till följd av misshandel av de övriga i det gamla gänget.

Man måste faktiskt respektera att Olof inte vill namnge de tre han umgicks med vid den här tiden och heller inte lämna ledtrådar för att de ska kunna identifieras. Vart skulle ett utpekande leda? Andra personer skulle utsättas för misstankar. De skulle säkerligen förneka allt och någon bevisning står säkerligen inte heller att finna. Däremot riskerar Olof ytterligare svår misshandel om han skulle "tjalla". Olofs trovärdighet skulle heller inte öka i åklagarens eller rättens ögon och risken är uppenbar att han skulle åtalas för förtal.

Hovrätten kritiserar Olofs berättelse omväxlande utifrån att den är för detaljfattig eller för detaljerad. Dessa motiveringar förefaller krystade. I de frågor som är aktuella och relevanta i målet har Olof försökt vara detaljerad men varför ska han vara det i icke relevanta frågor? Och varför skulle Olof, oavsett hans lokalkännedom, har lagt på minnet var någonstans man har färdats på småvägar vid de tillfällen han har beskrivit? Det hade ju för övrigt varit väldigt enkelt för honom att namnge någon lämplig väg men risken är väl att han även med en sådan förklaring skulle ha ansetts icke trovärdig eftersom uppgiften inte går att kontrollera 25 år senare.

Jag menar att Olofs berättelser lämnar svar på en rad frågor som tidigare har förelegat. Att det inte finns några observationer av Olof efter det att han korsat E4 hänger tydligen samman med att han blev upphämtad i en bil. Det förklarar ju hela saken. Han har ju inte heller gärna kunnat berätta om denna bil för följdfrågan är naturligtvis alldeles självklar; vilka fanns i bilen? Alltså har han blivit tvungen att lämna felaktiga förklaringar men han har inte haft förmåga att hålla sig till en trovärdig berättelse utan har ändrat sina uppgifter gång på gång. På grund härav har han förlorat trovärdighet.

Polis och åklagare har alltid hävdats att Olofs berättelser där han touchat en flicka, blivit nerstänkt av en långtradare och, framför allt, berättelsen om sex på Öberget har varit falska i syfte att skydda Olof från eventuell förekomst av biologiska spår på Malin. Den misstanken har ju nu bekräftats. Olof kan inte ha varit omedveten om

att det sätt på vilket han kommit i kontakt med Malins kropp har medfört en uppenbar risk för att han avsatt spermier kring hennes gylf. Alltså får även hans tidigare berättelser nu en rimlig förklaring.

Det hade naturligtvis varit enkelt för Olof att förklara att onanin över Malins kropp ägde rum på den plats där den senare påträffades. Men så har han inte berättat. I stället har han förklarat att den platsen där man onanerade över hennes kropp och så småningom lämnade kroppen antagligen låg norr om Husums samhälle. Det förklarar ju att han hade så väldigt svårt att finna kroppen i samband med rekonstruktionen. Det förklarar också varför Malins kropp inte påträffades tidigare efter försvinnandet trots den massiva sökinsats som ägde rum. Det troliga scenariot är att övriga tre i gänget har blivit mycket osäkra på om Olof kunde hålla tyst med tanke på att han utsatts för polisförhör under vintern. Man har därför flyttat kroppen från den plats där man lämnade den eftersom man varit osäker på om Olof memorerat platsen och i stället gömt kroppen på en för Olof okänd plats; fyndplatsen.

Åklagaren har i tidigare rättegången i hovrätten, refererat på sid 30 f i domen, tillåtit sig en hypotes om vad som ska ha ägt rum innebärande att Olof från sitt fönster ser den förvirrade Malin kliva ut från busshållplatsen att han härefter beväpnar sig med kniv, sax och tejper för att sedan hinna ifatt henne efter Bruksvägen och efter en kringgående manöver överfalla henne vid E4 och tvinga med henne in i skogen där han sexuellt förgriper sig på henne och även tar hennes liv. Den hypotesen håller inte, redan utifrån vad jag ovan beskrivit beträffande Malin/ Bruksvägen/ Olof.

Om jag själv ska våga mig på en teori så är det att Malin har suttit kvar på bussen ända fram till idrottsplatsen där hon förvirrat har klivit av. Hon har inte vetat åt vilket håll hon ska gå och har förrirrat sig på samhället och observerats efter Sandviksvägen. Där har hon också observerats av gärningsmannen vilken färdats i bil. Han har på något vis fått med henne in i bilen frivilligt eller övermannat henne. Hur, när och var han tar livet av Malin är lika oklart som i teorin om att Olof är gärningsman men han orkar inte hålla hemligheten för sig själv. Det är en fruktansvärd sak att bära. Skulden blir lättare om han kan dela den med andra och i sin roll som gängledare så kan han också få med de andra till att i vart fall hjälpa till i att skydda honom. De andra tre gör sig skyldiga till skyddande av brottsling, grovt brott, förutom brott mot griftefriden så deras tystnad kan han lita på. Kanske behöver han dessutom hjälp rent fysiskt med att transportera och gömma undan kroppen, kanske finns det också ett stänk av att han vill visa dom andra vilken farlig person han är.

Det är väldigt svårt att spekulera i sannolikheter för än den ena än den andra teorin, eftersom förutsättningarna, ett överfallsmord på en flicka, i sig är så ovanliga och därmed osannolika. Vid hovrättens förra prövning varnade man uttryckligt i domen för att använda erfarenhetssatser till nackdel för tilltalad (domen sid 32). Det är en mycket rimlig varning och i synnerhet när det gäller att bedöma sannolikheter för det ena eller andra scenariot i en situation där man faktiskt totalt saknar egna erfarenheter.

Olofs berättelse är inte osannolik. Den är utförlig, detaljerad, logisk i sin struktur, sammanhängande, innehåller referenser till egna känslor och dessutom en hel del unika detaljer. Dessutom avslöjar Olof detaljer som för honom är mycket skamliga, vilket i sig förklarar att han tvekat att berätta om detta tidigare. Olof har förbrukat mycket trovärdighet med sina tidigare, felaktiga, berättelser men det är av mindre vikt. Olofs berättelse visar sig

tillförlitlig när man jämför med utredningen i övrigt och får faktiskt betydande stöd i de ovan anförda delarna. Det kan t o m ifrågasättas om inte Olofs berättelse faktiskt vinner mer stöd i utredningen än vad åklagarens tes gör. Det är mycket besvärande för åklagaren och åtalet. Men även om man skulle anse Olofs berättelse som osannolik så kan den inte avfärdas utan vidare. Den måste likväl motbevisas, något som åklagaren inte har lyckats med.

Baysiansk metod i bevisvärdering

Att hovrätten så öppet redovisar att man lägger professor Dahlmans bevisvärdering till grund för domen är kontroversiellt. På sidan 12 anger man; "Av väsentlig betydelse är emellertid, som sagt, att man först kan värdera sannolikheten för varje enskilt bevisfaktum mot ett givet tema. Det kan inte räknas ut enbart med någon objektiv metod utan är beroende av vissa initiala uppskattningar. Utifrån dessa uppskattningar är det emellertid möjligt att med metodiska sannolikhetsberäkningar objektivt kunna komma fram till ett bevisvärde för varje enskilt bevisfaktum. Vid en fortsatt bedömning är det också, med sådana sannolikhetsbedömningar, möjligt att nå fram till ett samlat, eller totalt, bevisvärde (total beviskraft)."

Redan i denna sammanfattning pekar hovrätten själv på den viktigaste anledningen till att denna metod helt enkelt inte får användas. Om vi tillåter oss att hitta på sannolikheter för det ena eller andra bevisfaktumet så kan den fortsatta beräkningen aldrig bli någonting annat än "hitte-på" heller, alldeles oavsett om man använder matematiska modeller.

Dahlmans refererade bok (överklagade domen sid 12) visar mycket tydligt hur fel det kan bli. Dahlman tar nämligen upp den tidigare hovrättsdomen och analyserar den på sidan 179 ff.

Professor Dahlman konstaterar härvid att Olof bott nära den busshållplats där Malin Lindström klev av vilket är **direkt felaktigt** och en grundläggande orsak till att hovrätten faktiskt ogillade åtalet.

Han fortsätter med att Olof i förhör skulle ha sett Malin på den väg där hon gick av bussen **vilket också är fel**.

Han påstår att Olof vid huvudförhandlingen i tingsrätten sagt att han sett Malin Lindström på den väg där hon gick av bussen och gått parallellt med henne på andra sidan gatan vilket **också är felaktigt**.

Han noterar att Olof berättat om att han haft röda fläckar på sin tröja och ett par trosor i en jackficka efter hemkomsten – vilket är uppgifter som Olof senare tagit tillbaka och som ej heller gått att kontrollera - och att Olof under rekonstruktionen använt tejper av samma sort som Malin bundits med.

Efter dessa konstateranden tillåter sig professor Dahlman att värdera sannolikheten för varje enskilt bevisfaktum mot ett givet tema. En sådan uppskattning är väl bara en synonym för begreppet erfarenhetssats?

Dahlman anser sig kunna uppskatta beviskraften för den så kallade GOOP-teckningen till 20, det vill säga att sannolikheten för att en sådan teckning innehas av gärningsmannen i förhållande till Malins mord är 20 gånger högre än hos någon annan. När det gäller kniven tejprullen och dockorna menar Dahlman att beviskraften blir 50 och när det gäller de blå fibrerna så är beviskraften hela 500. Detta att jämföra med SKL-s analys som säger att

frågan om fibrerna kommer från Malins tröja eller en någon likadan tröja eller ett helt annat plagg måste hållas öppen precis som frågan om det rör sig om en direkt överföring eller en indirekt sådan.

Även påståendet om en röd hårborste har beviskraft och den menar Dahlman att han kan uppskatta till 10 liksom att Olofs berättelse om trosorna har en beviskraft om 2. När man sedan multiplicerar dessa sannolikheter så menar Dahlman att den totala beviskraften är 10 000 000 och då har man ändå bortsett från bevisvärdet av rekonstruktionen.

Det är alldeles uppenbart att hovrätten har tagit intryck av professor Dahlmans idéer men klokt nog så väljer man att inte redovisa sannolikheterna med siffror. Det är när man gör detta som man ser svagheterna. Jag har ingenting emot naturvetenskapliga analysmetoder, tvärtom, men då måste de bygga på hållbara statistiskt fastställda fakta. Om man tycker sig kunna använda någon slags erfarenhetssatser för att hitta på sannolikheter så blir slutsatsen, och i synnerhet med den multiplikationseffekt som uppstår enligt den Bayesianska bevisteorin, inget annat än rent "hitte-på". Ännu värre är det naturligtvis, som i det ovan angivna exemplet, om man utgår ifrån felaktiga sakförhållanden. Slutligen faller hela resonemanget med frågeställningen; tänk om det finns fler än en gärningsman? Någon som dödar, någon som medverkar på annat sätt, till undanskaffandet av liket t. ex.

Men om man nu ändå är inne på lekmanmässiga sannolikhetsbedömningar:

Hur osannolikt är det inte att en gärningsman, i synnerhet efter det att han intagits till flera polisförhör, behåller den tejp han använt för att binda sitt offer?

Hur osannolikt är det inte att Olof, vilken är välkänd i Husum, där "alla känner alla" ska överfalla och mörda en flicka på ljusan dag efter att ha hejat på åtminstone tre personer på väg mot E4 (Christian Hansson, Kalle Buss och Kurt Andersson)?

Hur osannolikt är det inte att ett överfall på Malin ska ha passerat obemärkt på E4 under ljusan dag?

Hur osannolikt är det inte att Malins kropp inte påträffades redan under den inledande sökinsatsen om kroppen befunnit sig på den slutliga fyndplatsen redan från början?

Hur osannolikt är det inte att Olof, om han vore gärningsman, är ostraffad såväl före som efter mordet på Malin?

Hur osannolikt är det inte att polisen vid förnyade husrannsakingar inte har påträffat något anmärkningsvärt i form av våldspornografi eller liknande?

Till belysning av de två sista frågeställningarna, ovan, kan nämnas att professor emeritus, Sven Christiansson, vilken var inblandad i förundersökningen, var mycket tydlig i sin bedömning att en sådan gärningsman; som begått detta mord, sannolikt skulle komma att upprepa det, att han drevs av att få återuppleva det på något vis, men inte ens våldspornografi har man alltså påträffat.

PRÖVNINGSTILLÅND

Ska den Baysianska bevisprövningsmodellen blir något allmänt gällande i svenska domstolar?

Det är i hög grad motiverat att Högsta domstolen tar upp målet till prövning redan i bevisfrågan. Om hovrättens bevisprövningsmodell ska komma till framtida tillämpning i svensk rätt så bör det vara Högsta domstolen som tydligt markerar detta. Själv hyser jag förhoppningen att Högsta domstolen ska underkänna hovrättens bevisprövning, pröva bevisfrågor utifrån strukturen i det så kallade Balkongfallet, värdera bevisningen efter vad den är värd och göra en seriös sammanvägd bedömning av den totala bevisningen.

Målet är fortfarande ett "indiciemål" och vid bevisprövningen i sådana mål är det min uppfattning att den slutliga och avgörande frågan är huruvida åklagaren lyckats utesluta alternativa förklaringar/ gärningsmän. Den nu överklagade domen öppnar upp för att i stället föra ett sannolikhetsresonemang, även om hovrätten ägnar möda åt att förklara den alternativa förklaring som Olof berättar som så osannolik att den kan lämnas utan avseende. Men om man är beredd att fälla någon trots att det finns utrymme för alternativa hypoteser så äventyras rättssäkerheten. Om den överklagade domen vinner laga kraft är jag rädd för att den också kommer att åberopas frekvent av åklagare i framtida rättegångar. Det finns anledning att bevilja prövningstillstånd.

Vad menar Högsta domstolen när man skriver att det nya beviset inte ger något svar på frågorna om hur och när Malin Lindström berövades livet, men att *det medför att flera av de omständigheter och bevis som åberopades i hovrätten får en annan betydelse*? Den frågan behöver belysas. Hovrätten kommer fram till att om man använt den av hovrätten tidigare använda metoden så skulle hovrättens förra dom, trots den nytillkomna bevisningen, nu knappast kunna ändras. Det nytillkomna beviset gör väl inte övrig bevisning starkare? Man kan väl inte av det nya beviset, till exempel, dra slutsatsen att Malin gått på Bruksvägen? Under alla omständigheter så känns det inte tillfredsställande att utgången i målet ska vara beroende av vilken modell för bevisprövningen domstolen väljer att tillämpa i det enskilda fallet.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i ett mål rörande bevisprövning i indiciemål med förekomst av DNA-spår (B 5952–21) och skriftväxling pågår i PT-frågan i ytterligare ett, tämligen likartat (mål B 363–22). Uppenbarligen anser Högsta domstolen därmed, liksom riksåklagaren, att det finns prejudikatintresse vad gäller bevisprövning under dessa omständigheter. Och inte något mål torde vara bättre ägnat att prövas ur prejudikatsynpunkt än Malinmordet. Tre domstolar – eller, rättare; två olika sammansättningar av samma hovrätt och en tingsrätt - har redan värderat bevisningen, utgående från olika modeller och Högsta domstolen har redan haft synpunkter på bevisvärderingen. Målet har prövats utifrån att DNA-beviset inte har förekommit och med dess förekomst. Här finns alla möjligheter att utförligt beskriva bevisprövning i det ena eller andra fallet och med bevisning prövad enligt den ena eller andra modellen.

Slutresultatet av hovrättens dom är orimligt och ovärdigt en rättsstat. Olof skulle ha varit skyddad av den laga kraft ägande hovrättsdomen och om detta inte hade räckt så av att gärningen varit preskriberad efter 15 år. På grund av en teknikalitet till nackdel för den enskilde har preskriptionen brutits redan innan två år efter gärningen.

Förutsebarhet är grundläggande i en rättsstat och konsekvensen att hovrättens dom kunde resas 10 år efter det att gärningen egentligen borde ha varit preskriberad är orimlig. Den blir desto mer orimlig eftersom grunden för resningen är bevisning som borde ha förstörts och knappast skulle ha tillåtits i ett land som mer tillämpar "the rule of law". Är utfallet förenligt med Europakonventionen och reglerna om fair trial? Bevarandet av beviset torde strida mot Artikel 8 i Europakonventionen och betydelsen av beviset har Högsta domstolen redan beskrivit som avgörande.

Det måste ifrågasättas om kravet på tvåinstansprövning verkligen uppfyllts. Målet har rests eftersom Högsta domstolen ansett att *ett avgörande bevis nu tillkommit*. I dess nuvarande form har målet alltså bara prövats i en instans. Som ovan angivits har prövningen skett efter en tydlig skrivning av Högsta domstolen att tidigare bevisning kan tolkas annorlunda och att fällande dom sannolikt hade blivit resultatet om bevisningen funnits redan vid den förra provningen. Prövningen av målet i dess nuvarande form har alltså inte bara skett vid ett tillfälle men också under omständigheter som försvårat för hovrätten att göra en förutsättningslös prövning av målet. Även detta menar jag är ett skäl för prövningstillstånd.

Straffmätning

Om Olof ändå skulle fällas för gärningen uppkommer frågan hur straffmätning ska ske. Jag menar att man inte kan undgå att titta på preskriptionsreglerna och grunderna för varför vi har preskription. De starkaste motiven är dels att samhället och målsäganden anses få ett allt mindre intresse av att den skyldige lagförs samtidigt som den gärningsman som lyckats undgå upptäckt någon gång måste kunna slappna av och känna sig säker på att han inte kommer att straffas långt i efterhand. Så hur stort är straffvärdet där dessa två kurvor möts? Hur stort straffvärde återstår när ytterligare tio år förflutit? Enligt min mening snarare ett år än fem men vägledande avgöranden saknas och även här vore det välkommet med ett prejudikat.

Slutligen har vi frågorna om preskription respektive jämkning av ränta när det gäller skadestånd. Redan av hovrättens dom framgår att de slut man kommit fram till i dessa båda frågor inte har varit självklara varför även dessa borde belysas av Högsta domstolen i kommande rättsfall.

Malinmordet må vara unikt på många vis, särskilt kanske den avsevärda tid som förflutit mellan gärning och dom, men med ny teknik och polisen fokus på så kallade "cold cases" så kan man nog räkna med att flera gamla fall kommer att aktualiseras varför prejudikatintresse finns.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Olof åberopar sitt eget hörande och härtill den bevisning han åberopade i hovrätten vilken framgår av bilaga till hovrättens dom men även kommer att preciseras om prövningstillstånd meddelas.

Den muntliga bevisningen åberopas genom uppspelning av de ljud- och bildupptagningar som gjordes i hovrätten och såväl muntlig som skriftlig bevisning genom hänvisning. Total förhandlingstid beräknas till ca en dag men bör förläggas till två halvdagar varemellan Högsta domstolen tillgodogör sig bevisningen

Jag ber er vänligen underrätta mig om och när det är dags att inkomma med kostnadsräkning.

Umeå den 15 augusti 2022

Ulf Holst